

Stille schuld

Edmée Boyer

Stille schuld

ROMAN

Foto voorplat: Etienne Boyer
Foto auteur: Lineke Albrecht
Grafische vormgeving: PBA, Amsterdam

ISBN 978 94 6254 256 3
NUR 301

Ook verkrijgbaar als e-book

© 2015 Edmée Boyer

www.denieuwebestseller.nl/edmeeboyer

Niets uit deze uitgave mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand en/of openbaar gemaakt,
op welke wijze ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de auteur.

voor André

I

Een voorteken

Het aantal rouwstoeten lijkt de laatste maanden te zijn toegenomen. Ze doemen op uit een zijstraat, negeren het rode stoplicht bij een drukke kruising of glijden als een trage slang langs de grachten. Eer Paula ze heeft kunnen inhalen zijn ze alweer uit het zicht verdwenen, maar nu – als uit het niets – doemt er een zwarte motorkap naast haar op. De wagen passeert haar, stopt plotseling. Snel stapt ze van haar fiets, ze gluurt door de lichtgetinte autoruit. Op de kist ligt een rouwboekje en op een satijnen lint staan woorden van afscheid. Een naam? Ze drukt haar neus tegen het glas. ‘We zullen je missen, lieve...’ De wagen trekt met een schok op, ze deinst terug. Wie? Lieve wie? Hij zou het kunnen zijn, het is nog steeds mogelijk dat hij, na wekenlang gezweefd te hebben op het randje...

De moordende onzekerheid na zijn plotselinge verdwijning jaagt Paula al wekenlang op. In de universiteitsbibliotheek speurt ze tussen bruine, rode en zwarte haardossen naar die ene warrige blonde, in de roezemoezige mensa spitst ze de oren naar zijn schallende lach, in de rechtenfaculteit informeert ze bij een bekend gezicht – uit het Maagdenhuis misschien? –, willekeurige docenten klampt ze aan.

De ziekenhuizen blijken geen informatie te verstrekken aan vreemden; bij de school in de Jordaan waar hij in de zomermaanden schermlessen gaf is zijn adres onbekend, en in het café waar ze na het duel een pilsje hadden gedronken, hebben

ze die lange vent – ‘Jaap, toch?’ – niet meer gezien. Bij het Chinese restaurant en de kroeg daar op de hoek herinneren ze zich hem niet. De secretaresse van de studentensociëteit weigert adresgegevens van de leden aan anderen door te geven.

Wat weet Paula eigenlijk van hem? Dat zijn ouders gescheiden zijn en dat zijn vader in een luxe flat woont in een laan met statige bomen, nu vrijwel kaal, toen – met Jaap – nog vol in het blad. Regelmatig belt ze er aan en houdt de wacht op een bankje in het plantsoen tegenover de flat. Thuis draait ze telkens opnieuw het telefoonnummer dat ze bij de telefoon-dienst heeft opgevraagd. Zijn vader neemt niet op.

Zijn vrienden heeft ze nog niet leren kennen, behalve Monique, de enige getuige. Juist met haar wil Paula niets meer te maken hebben. Toch staat ze op de dispuutsavonden te wachten voor Moniques woning, heen en weer geslingerd tussen haar afkeer en haar honger naar nieuws over Jaap.

Ze zou de zoektocht willen staken, haar verwaarloosde studie weer willen oppakken. Vergeten. Hoe kan ze vergeten, als ze bijna elke nacht wordt gekweld door steeds dezelfde droom? Dan begint ze de ochtend toch weer in de bibliotheek om in de dagbladen stuk voor stuk de zwart omrande advertenties na te lopen, intussen haar hersens pijnigend waar ze hem nog zou kunnen zoeken.

Ze staart de rouwstoet na. Als laatste mogelijkheid zou ze bij alle kerkhoven kunnen informeren en hopen dat ze de identiteit van overledenen van de laatste paar maanden willen onthullen. Hopen? Idioot. Hij ligt daar niet, op geen enkel kerkhof ligt hij.

’s Avonds rijdt ze weer naar Moniques adres. Ze kijkt, het regenwater uit de ogen knipperend, omhoog naar de vierde etage. Het raam is alweer – of nog steeds – donker, doods. Dat betekent nog niets, een dispuutsavond begint laat en Monique zou in het keukentje achter bezig kunnen zijn. Ze drukt tweemaal lang, eenmaal kort, het dispuutsignaal, wacht, probeert het opnieuw, belt dan aan bij de benedenburen die de kamer onderverhuren. Er wordt niet opengedaan.

In het portiek tegenover de woning schuilt ze en staart naar

de neerstromende regen, duizenden druppels lichten vonkend op in het schijnsel van de straatlantaarns. Het kan laat worden, maar eens zal Monique toch thuiskomen, tenzij ook zij, in haar wanhopige worsteling hem van de verdrinkingsdood te redden...

De meest voor de hand liggende reden van Moniques langdurige afwezigheid is dat ze bij hem is ingetrokken. Na die nacht op het eiland is het beklonken. Die meid ligt nu, waar dan ook, tegen zijn warme lijf aan terwijl Paula hier in het portiek al bijna twee uur staat te verstenen van de kou. Innig verstrengeld liggen ze – nee, onmogelijk, hun ruzies waren spreekwoordelijk. Monique was een hardnekkige bevlieging, een voorbijgaande passie. Paula bijt op de nagel van haar pink.

Charles! Hij en Jaap zijn studiegenoten en van hetzelfde jaar. Hij zou net terug kunnen zijn, tenzij hij ergens in Indonesië een groep van een collega heeft overgenomen om verder te gidsen door de archipel. Dan kan hij weer wekenlang onbereikbaar zijn.

In de stortregen racet ze richting centrum, steekt kruispunten diagonaal over, slipt door de bocht de gracht op waar hij woont. De keien van het wegdek glimmen en lichten op, een auto passeert haar rakelings en spat een golf water tegen de reeds doorweekte broekspijpen.

Een klingelende echo weerkaatst achter de voordeur, ongeduldig trekt ze opnieuw aan de deurbel. Misschien zit hij in de kroeg. Met stijve vingers duwt ze de natte mouw van haar jas terug, haar horloge geeft tien over twaalf aan. Nogmaals laat ze de bel klinken, kom op, je bent er, je moet er zijn, je moet. De zware deur wijkt. Zijn silhouet tegen de verlichte gang.

‘Je bent terug.’ Haar stem trilt.

‘Pau! Hadden wij een afspraak voor de dansles?’ Hij lacht, laat geen verbazing blijken. ‘Tjezes, je bent zeiknat, kom gauw binnen.’

‘Heb jij Jaap nog gezien?’

‘Ik ben net een paar dagen terug,’ zegt hij, de wenkbrauwen vragend opgetrokken.

Haar laatste hoop vervlogen. Opeens begint ze ratelend te klappertanden.

‘Doe die natte kleren toch uit, dan kunnen ze op de verwarming drogen. Wil je misschien een warm bad?’

‘Nee, nee. Ik ga zo naar huis.’

‘Dat je op die hoge hakken kunt lopen,’ mompelt hij, terwijl hij haar linker laars volpropt met krantenpapier.

Gehuld in een behaaglijke badjas trekt ze haar knieën op en zakt tegen de dikke kussens van de bank. Haar vlakke hand glijdt over het grijze suède, haar blik dwaalt naar de cycлаamrode overgordijnen die de donkerte buitensluiten. Getemperd lamplicht, weldadige warmte en een jazzy piano uit de speakers.

‘Hoe vind je mijn nieuwe interieur? Ik heb de laatste tijd veel rondreizen gedaan, dus heb ik mezelf eens getrakteerd.’ Hij reikt haar een glas dampende thee aan.

Ze staart in de goudbruine vloeistof. *Je ogen de kleur van zand onder het glinsterend zeeewater.* De peinzende toon in zijn stem resoneert in haar hoofd. Waar is hij? Niemand kan zomaar van de aardbodem verdwijnen.

‘Heb je ook niets over Jaap gehoord van studiegenoten of op college?’ Gretig drinkt ze de thee.

‘Nee, ik ben bijna drie maanden op reis geweest. Hij zal wel met zijn afstudeerscriptie bezig zijn en waarschijnlijk geen colleges meer lopen.’

‘Ken je misschien vrienden van hem? Weet je waar hij woont?’

‘Wat zeur je nou. Ik ga niet met hem om, zoals je weet.’

‘Ik... ik moet naar hem toe.’

‘Nu, meteen?’ Hij lacht klankloos. ‘Vanwaar die haast? Nee, laat maar, het interesseert me niet.’

‘Hij heeft een ongeluk gehad,’ zegt Paula. ‘En daarna is hij spoorloos verdwenen. Hij is tegen een steiger aan geklapt toen ze met hun speedboot uit een smal vaartje schoten, dwars over de vaarroute heen waar Monique en ik...’

‘Met een raceboot? In een smalle vaargeul mag je toch met zo’n ding niet komen? Dat is levensgevaarlijk.’ Geërgerd diept hij een pakje shag op.

‘Hij is misschien wel dood,’ roept ze uit.

‘Jaap dood?’ murmelt Charles met een zweem van spot in zijn stem. Hij steekt de gerolde sigaret tussen zijn lippen.

Ze staat op. In de badkamer verruilt ze de badjas voor haar spijkerbroek. De jas en ook de laarzen voelen nog klam aan. Van Charles’ bureau pakt ze de hoorn van de telefoon terwijl ze haar horloge raadpleegt. Vijf voor één. Onfatsoenlijk laat om nog te bellen. Toch prikt ze een vinger in de opening van de draaischijf bij de zeven en beschrijft een halve boog naar rechts, laat los. De schijf veert terug en ze plaatst de vinger bij het volgende cijfer, zet de schijf weer in beweging, laat weer los, zo traag als het ene cijfer na het andere wordt gedraaid. Lang houdt de oproeptoon aan.

Dan opeens: ‘De Poortere.’

Ze schrikt op. ‘U spreekt met Paula te Velde, een vriendin van Jaap.’

‘Ja?’

‘Ik heb al een tijd niets van... Ik ben een poos in het buitenland geweest en ben zijn nummer kwijtgeraakt.’

‘U weet niet dat hij...’ Aan de andere kant van de lijn wordt zwaar geademd.

‘Wat?’ Haar vingers klampen zich aan de hoorn vast.

‘Dat hij...’ De ademhaling stokt. ‘Neemt u mij niet kwalijk, de bel, dat is mijn taxi naar Schiphol. Goedenavond.’ De ingesprektoon tuut in haar oor.

‘Hallo, meneer, hallo.’ Geagiteerd tikt ze een paar keer op het balkje, ze draait opnieuw het nummer, meneer De Poortere neemt niet meer op. Slap zakt ze op de bureaustoel neer. ‘Dus toch,’ zegt ze voor zich heen.

‘Wat is er?’ vraagt Charles. ‘Wat zei hij, Pau?’

‘Niets, hij moest weg.’

‘Beschrijf nu eens precies hoe dat ongeluk heeft kunnen gebeuren.’

Abrupt staat ze op. ‘Nu niet, Charles, het is al laat.’

Hij kijkt haar onderzoekend aan, zijn vingers rommelen even door haar krullen. ‘Hij duikt heus wel weer op.’

Schreeuwen van ontzetting, kreten van paniek, wild klotsen van water. Met bonzend hart schiet ze overeind, ploft weer terug op het matras. Spoelwater van de wc op de etage boven de hare stort door de afvoerpijp die door haar kamer loopt omlaag naar het riool.

Gehaast kleedt ze zich aan, schiet in haar jas en laarzen. Ondertussen schrokt ze een boterham naar binnen die ze wegspoelt met een slok water. Over de vensterbank stapt ze naar buiten. Ze sluit het raam en haakt een hangslot door het hekwerk. Bij de sociëteit gooit ze haar fiets tegen een bundel andere fietsen aan. Ze rent de trap op naar het secretariaat op de eerste etage.

‘Er is iets ernstigs gebeurd. Met Jaap. Kun je alsjeblieft de woonplaats van Moniques ouders opzoeken? Alleen de plaats. Dat is toch geen prijsgeven van privégegevens? Dan vraag ik het nummer zelf wel aan. Alsjeblieft?’

Het meisje reageert chagrijnig. Is het soms de bedoeling dat ze nu meteen de kaartenbakken tevoorschijn haalt? Morgen is Paula de eerste. Ze heeft hier nog wat af te maken en peert ’m daarna meteen, ze werkt hier halve dagen en is met dat snertsalaris niet van plan ook maar een minuut langer te blijven.

Paula gooit de deur achter zich dicht en loopt dan traag de trap af. De stem van Jaaps vader dreint in haar hoofd. *Weet u niet dat hij...* De lijkwagens die het straatbeeld domineren, ze hebben betekenis. Het is een teken.

Ze fietst naar de UB, de mensa, de Jordaan, zwalkt kriskras door de stad met speurende blik. Verregend komt ze thuis. Ze slaat een deken om zich heen en pakt een studieboek. Woord na woord spreekt ze hardop uit, steeds luider, in een poging het lawaai in haar kop te overstemmen: het motorgeronk, de dreun, het geschreeuw, de sirene, de krachtige wind, haar eigen machteloos kreunen: ‘Wat heb ik gedaan, wat heb ik gedaan?’

2

*Er was eens een buitengewone
en mooiste der koningentronen
maar eigenlijk wist je
dit was maar een kistje
voor knollen en bieten en bonen.*

In het schuurtje stonk het naar petroolie en schimmel. Het was er tot de nok toe volgestouwd: planken uit een afgedankte kast, een matras waar de kapok door scheurtjes in de tijd naar buiten stak, een uitgezakte bedspiraal, versleten fietsbanden, een hoogtezon die de stoppen had doen doorslaan en nog veel meer dat nu aan het oog onttrokken was. Aan een haak in de muur hing haar vaders fiets. Die moest Paula elke dag oliën en oppoetsen, hoewel hij al glansde als een spiegel.

In kleermakerszit op een groentekistje vlak onder het raampje waar ondanks spinnenwebben en oud stof nog voldoende licht door naar binnen viel, droomde ze van haar toekomst als trapezewerkster in een circus. Nog zesenhalf jaar, dan was ze achttien en eindelijk vrij om met de troep als één hechte familie in woonwagens te slapen en van de ene verre plaats naar de andere te trekken. Ze zou meehelpen de dieren te voeren en lol hebben met de clowns, en ze zou dagelijks hard moeten trainen voor haar act. De vlaggen zouden vrolijk wapperen ter verwelkoming van het hooggeëerd publiek. ‘Dames en heren, jongens en meisjes, en nu, de wereldberoemde, om haar gewaagde nummers vermaarde’ – roffelende trommels – ‘la Paulita!’

Aan het werk nu. Zuster Christina had haar opgedragen in de paasvakantie flink te oefenen op haar handschrift. ‘Jouw

letters lijken wel in elkaar weg te willen kruipen,' had ze gezegd. 'Hiermee zal je volgend jaar het toelatingsexamen voor de middelbare school niet halen.'

Met dit schrikbeeld voor ogen oefende ze elke dag. Ze legde haar schrift op het kistje, knielde ervoor en kopieerde net zo lang haar moeders forse letters op de boodschappenlijstjes tot haar knieën beurs werden. Ze wisselden van plaats, zij op het kistje met het schrift op schoot. Wat ze nu te schrijven had, deed ze in haar eigen handschrift. Onleesbaar voor anderen. Ze zette de punt van het potlood op een blanco bladzijde en wachtte. Het potlood kwam in beweging: uur scheef maan val zomer dier. Woord na woord pende ze klakkeloos neer, totdat het er genoeg waren. De lol was om van die willekeurige brij toch iets begrijpelijks te maken: scheef hing de maan, een geluid tuimelde in de zomernacht, donker gebrul in nood, de maan viel. Dat mocht: in plaats van 'dier' het woordje 'gebrul'. Twee keer 'maan' was wel een beetje slap. Ineens wist ze het en ook het rijm dook uit het niets op: de maan viel om – hing scheef en krom. Ja, veel beter. Donker gebrul...

'Paula, waar zit je toch, je vader!'

Geschrokken sprong ze op, schrift en potlood gleden van haar schoot. Snel verborg ze die onder het kistje. Haar interne wekker had nog nooit gefaald, ook al droomde ze er een eind op los. Het kwam door de vakantie. Normaal kwam ze vanuit school samen met haar vader thuis, maar in de vakanties at ze samen met haar moeder en Leo pas nadat haar vader gegeten had en ze hem weer naar zijn kantoor had gebracht.

Ze holde de tuin in. Te laat! In een flits verscheen zijn korte, rechte gestalte achter het raam van de keukendeur en verdween weer, vluchtig als een spookverschijning.

Haar handen werkten razendsnel. Ze besmeerde twee boterhammen met margarine en belegde er één met worst en één met pindakaas. Ondertussen goot ze de koffie op en hield de melk op het fornuis in de gaten. Met een rood hoofd bracht ze het bord en de dampende koffie binnen. 'Alstublieft vader,' zei ze bedeesd. Ze bleef met kloppend hart naast zijn stoel staan wachten. Wat duurde dat weer lang. Hij vermaalde elke

hap zorgvuldig en geconcentreerd, slikte, kauwde toch nog door alsof hij het brokje weer teruggeschoven had, net voor het door zijn keelgat zou verdwijnen. Hij hield Leo en haar voor dat schrokken en snel kauwen ongezond waren. En ondankbaar bovendien. In de oorlog zouden ze van elke hap een feest gemaakt hebben. Bij het warme eten 's avonds had ze moeite een evenwicht te vinden tussen dankbaar kauwen en kieskauwen, want door dat laatste werd het kostbare voedsel koud.

Haar moeder zat met een mond vol spelden achter de naaimachine en mompelde iets als: 'Hoe was kantoor vanmorgen?'

Waarom had ze die machine in vredesnaam niet uit het zicht gezet, ze wist toch dat hij een bloedhekel had aan dat monster? Het was juist nu olie op het vuur vanwege Paula's nalatigheid. Nog een geluk dat haar moeder bezig was een mouw in een japon te spelden en de machine even niet liet voort ratelen. Paula had haar vader er wel eens lijkkleek bij zien wegtrekken, waarbij zijn hand naar zijn keel had gegrepen.

De vraag van haar moeder bleef hangen, het roeren van het lepeltje in zijn koffie verdiepte de stilte. Zo van opzij viel er niets uit zijn profiel op te maken. Toch was ze ervan overtuigd dat het in zijn hoofd een spektakel was waaruit een strafmaatregel tot ontwikkeling zou komen die ongetwijfeld erger zou zijn dan de vorige, toen ze 's avonds na de afwas naast zijn stoel moest blijven staan. Een half uur achter elkaar, elke dag, een maand lang.

De laatste slok koffie. Met het servet nog tegen de mond stond hij op. Hij liet het stuk katoen op tafel vallen en begaf zich naar de kapstok. Snel pakte ze zijn jas en hield die voor hem op. Nu zou hij met nog kalme stem zeggen: 'Riek, voortaan moet die meid...' en daarna zou het eruit knallen.

Ze had geluk. Haar zenuwen wisten dat nog niet, want onderweg naar kantoor liet ze zijn aktetas bijna uit haar verkrampte vingers glippen. Daar viel de zware deur van het kantoor achter zijn rug dicht. Ze huppelhinkelde terug naar huis.

Die middag draaide ze neuriënd het wiel van de naaimachine terwijl haar moeder lange lappen gordijnstof onder het voetje door duwde. Later deed ze extra haar best om zo netjes mogelijk het knoopje vast te zetten aan de manchet van zijn overhemd.

‘Riek,’ zei haar vader op die speciale toon.

Paula’s hart sloeg op hol. Toch nog, na drie dagen? Ongerust zag ze hoe hij zijn kop leegdronk, hoe hij zijn bovenlip met het servet droogdepte. Nog trager dan gewoonlijk. ‘Riek, laat haar straks de schuur helemaal leeghalen en alles in de tuin zetten.’ Hij verhief zijn stem: ‘Vloer schrobben, de haken, richels, spinnenwebben weg. Maandag moet ze de troep buiten zetten voor de vuilnis ’

‘Dat kan niet, ik moet naar school, het is de eerste dag na de vakantie.’

Het knippen van zijn oogleden stopte abrupt. De ogen staarden. Het duurde maar even, het duurde lang. Hij trok zijn colbert aan. ‘Ik ga met Leo een boksbal kopen en hem in de schuur ophangen. Van nu af aan gaat hij dagelijks oefenen.’

‘Toe Mees, is dat nu nodig? Leetje is pas zeven,’ zei haar moeder.

‘Leo is ál zeven. De hoogste tijd om te beginnen.’ Hij stompte speels tegen Leo’s bovenarm. ‘Wat jij. Kom, wij mannen gaan de stad in.’

De stad, aanlokkelijk klonk dat. Zijzelf was nooit verder dan de markt geweest. Het was niet eerlijk, Lee was ruim vier jaar jonger dan zij. Fel schopte ze tegen het bultige matras. Ze klauwde haar vingers in de tijk, sleepte het onhandelbare gevaarte centimeter voor centimeter over het gras en sjarde het iets omhoog tegen de schutting. Stik, twee nagels gebroken. Straks bijknippen, nu opschieten, hier, die oude lamp kon ze lekker tegen het matras smijten, de kapotte slee, knal, ertegenaan, lege verfblikken idem dito, stuk zeil, er leek geen einde aan te komen. Werd wel lekker ruim hier, kon ze zelfs de radslag oefenen.

De gedachte beurde haar niet op. Nu de bedspiraal. Op

haar hoofd was het handigste, net zoals de negerinnen op de schoolplaat de zwaarste dingen als een veertje meedroegen. Ze sjoerde de spiraal omhoog, stootte haar slaap tegen een scherpe hoek. Ze worstelde net zo lang tot het lukte. Het gewicht van het krenge drukte haar hoofd enigszins naar voren. Wankelend deed ze een paar passen vooruit. De spiraal begon te wiebelen, hij kantelde. Ze stapte opzij, kreeg het topzware ding weer even in balans. Het helde naar de andere kant over, kapseisde en nam Paula mee in zijn val, waarbij ze met haar rug langs de schoenleest schampte. Ze schreeuwde het uit.

Kreunend bleef ze liggen. Met loeiende sirene naar het ziekenhuis, rug onherstelbaar gebroken. Haar vader zou ze pas na lange, lange tijd vergeven. De gedachte aan hem bracht haar in beweging. Moeizaam sleepte ze de spiraal de tuin in, een stapel planken volgde. Daar kwam de oude wandelwagen van Lee tevoorschijn die zo snerpend piepte bij het voortduwen.

Ze keek op. Leo stond bij de keukendeur. ‘We hebben een boksbal,’ zei hij snel en hij verdween meteen weer uit het zicht. Nu doemde de gedaante van haar vader achter het raam van de tuindeur op. Gehaast pakte ze een plank op. Ze smoorde een kreet toen een roestige spijker haar duim openhaalde. Het bloedde niet.

Ineens deed haar duim iets gekks. Hij drukte zich net zo lang tegen de scherpe punt van de spijker totdat hij bloedde. Ze verbeet de pijn, draaide zich om en stak haar duim omhoog.

Haar vader leek de duim in het vizier te hebben, maar zag hem niet, zijn blik boorde vanachter de ruit dwars door haar heen naar het schuurtje, nee, nog verder weg. Ze stak de duim in haar mond, het bloed was niet te stelpen. Stommeling. Boos op zichzelf drukte ze een smerige lap om de kloppende duim en wachtte af op haar kistje in de nu vrijwel lege schuur. Alles deed haar zeer. Ze kon niet meer. Overmorgen weer alles versjouwen. Helemaal vanuit de tuin via de gang naar de straat. En hoe zou ze haar afwezigheid op school kunnen verklaren?

Opeens kreeg ze een paar zwart glimmende schoenen in het oog. Verschrikt sprong ze op van het kistje. ‘Alles staat al in

de tuin,' stamelde ze, 'behalve de leest, die kon ik niet tillen.'

In de deuropening was hij blijven staan, hij blikte met getuite lippen naar binnen, zijn schoen tikte tegen het kistje.

'Nee, dat is klein, dat staat niet in de weg.'

Zijn schoen duwde het kistje een stukje weg van zijn plek.

'Niet het kistje, dat is van mij.' Dat ze straf had omdat ze zonder toestemming in het schuurtje was gaan zitten en bovendien de tijd vergeten was, kon ze accepteren, maar van het kistje had hij af te blijven.

Met een venijnige trap schopte hij het over de drempel naar buiten. Het wankelde, bleef op zijn zijkant liggen. Snel bukte ze zich naar het potlood en schriftje die er opeens open en bloot en kwetsbaar in het stof bij lagen. Zijn schoen was sneller, plette bijna haar hand. Hij raapte het potlood op en stak het in zijn zak, evenals het schrift.

'Een paar spullen kunnen terug.' Met schokkende bewegingen wees hij een blik petrolie aan, een vol verblik, een doos met gereedschap, de harde bezem, de schaar waarmee ze altijd het gras bijknipte, een fietspomp, plakspullen en natuurlijk zijn fiets.

'Riek,' zei hij tegen haar moeder die aan kwam lopen, 'voortaan is de schuur voor haar verboden terrein.' Hij keerde zich om en verdween in huis.

'Heb je je bezeerd?' vroeg haar moeder. 'Had dan even een pleistertje gehaald.' In de keuken wikkelde ze de vieze lap van de duim en druppelde jodium op het wondje. Paula verbeet de pijn. Haar moeder plakte een pleister op de duim. 'Nu een kopje thee. Morgen na de kerk gaan we samen die schuur schoonmaken.'

Om schade aan de verf te voorkomen had haar moeder meegholpen de troep door het huis naar de straatkant te sjouwen. Met de woorden 'Zorg dat ze alles meenemen en vergeet het briefje voor de directrice niet als je vanmiddag naar school gaat', was ze op de fiets gestapt om couponnetjes te gaan uitzoeken op de Noordermarkt.

Paula bond een touwtje aan de pal van het schuifslot en

haalde het door de brievenbus naar buiten. Ze trok de buitendeur dicht. Tegen de gevel stond het kistje waarop ze plaatsnam, de pijnlijke rug gesteund tegen de muur. De ene mogelijke schuilplaats na de andere verwierp ze: Leo's kamertje, de kasten in de keuken of in de voor- en achterkamer, het hoekje naast de ombouw van haar opklapbed. Na drie kwartier hoorde ze het gedender van de vuilniswagen naderbij komen. Ze stond op. Ergens hier buiten dan? In de struiken van het perkje aan de overkant van de ventweg? Op het landje?

De mannen pakten de bedspiraal moeiteloos op, daarna de planken en de wandelwagen. De stapel op het trottoir werd snel kleiner. Ze nam het kistje in haar armen en keek zenuwachtig rond. Waar zou het veilig zijn?

‘Opgeruimd staat netjes, wat jij.’ De vuilnisman wreef zijn handen.

‘Deze ook nog.’ Haar stem klonk hees. Ze zocht naar afscheidswaarden terwijl de wagen optrok. Het kistje kanteelde alsof het vanaf de lading omlaag wilde springen terug naar haar. En zij, lafaard, had haar schat niet eens durven redden van de vuilnisbelt. De wagen was al via de ventweg rondom het plein en over de ophaalbrug rechtsaf geslagen. Weg.

Rotvent. Een ongekend gevoel, alsof van binnen hard aan haar maag getrokken werd, maakte haar misselijk. Niet een gewoon wee gevoel, nee, eerder brandend, het joeg het bloed naar haar hoofd, het suisde in haar oren. Eng. Ze begon te lopen. Sneller, steeds sneller, als om eraan te ontkomen. Het lukte niet, ze nam het harde gevoel met zich mee. Ze zou hem mores leren, zout in zijn koffie strooien, nee, iets veel ergers. Snot droop van haar bovenlip, ze struikelde over een stoepwand, knalde tegen iemand op.

‘Au, kan je niet uitkijken!’

Het duizelde Paula even. ‘Ik deed het niet expres. Echt niet.’ Ze veegde een snotsliert weg met haar mouw.

‘Nou, je hoeft niet meteen te gaan janken.’ Het meisje schudde met een ongeduldig gebaar de blonde paardenstaart naar achteren. Ze had een fiets aan de hand. ‘Hé,’ riep ze uit,

‘woon jij niet naast mijn portiek? Ja, jij loopt altijd achter je vader. Ik heb een lekke band. Heb ik met de jongens gevoetbald, pak ik mijn fiets, band leeg. Ik heet Jeske. Ik heb je nog nooit op het landje gezien.’ Al ratelend duwde ze de fiets voort.

Als vanzelf liep Paula mee op. ‘Ga je hem plakken?’ vroeg ze bedeesd.

Het meisje lachte. ‘Nou, dat kan ik niet hoor. Jij?’

Ze knikte.

‘Echt? Als je hem voor me plakt krijg je een gulden. Ik moet het om de andere keer zelf betalen, zie je, en dat kost wel een riks.’

‘Ik doe het zo wel,’ zei Paula.

‘Ben je maf.’ Jeske keek haar verwonderd aan.

Paula rende naar huis en griste het doosje met de plakspullen van de plank in de schuur. Ze trok de fiets achter de struiken van het perkje zodat ze vanuit hun huis niet te zien was, al verwachtte ze haar moeder nog niet terug. Samen zetten ze de fiets op zijn kop. Paula haalde de band van het wiel, pakte het handpompje van het frame en blies de binnenband hard op. Met haar mond dicht tegen de band aan gleeed ze langs het rubber, tot ze een dun stroompje lucht langs haar lippen voelde. Ze kneep in de band en spuugde een dikke klodder op de plek waar ze het lek vermoedde.

Ondertussen vertelde Jeske dat ze in de derde van de mulo zat en al een beetje verkering had. Daar moest Paula niets van hebben. Trouwens, je moest er borsten voor hebben. Die had ze gelukkig niet en ze hoopte ze nooit te krijgen. De zusters op school waren allemaal zo plat als een dubbeltje, dus het was mogelijk. Jeske had al bijna net zulke als haar moeder.

‘Hoe heet jij eigenlijk?’

‘Paula.’ Met haar tong streek ze de spuugbelletjes glad. Ze kneep hard met beide handen aan weerszijden van de verdachte plek. De lucht in de band zocht een uitweg, de spuug bolde boven het gaatje. Tevreden liet ze de band weer leeglopen.

Opeens zei ze: ‘Mijn broertje heeft het schuurtje ingepikt, dat moest -ie van mijn vader.’ Ze boog dieper over de fietsband.

Met haar mouw veegde ze het plekje droog. Ze schuurde het licht en kneep een druppel solutie op zowel het gaatje als het plakkertje. Met haar wijsvinger smeerde ze de lijm uit; ze blies erop tot hij bleek verkleurde en drukte het plakkertje op het lek.

Ze lacht me vast stiekem uit, dacht Paula. Ze vindt me raar, net als de kinderen op school.

Ze hield haar blik strak gericht op de band die ze tussen haar duim en vingers geklemd hield tot de lijm zou zijn gedroogd. Daarna frummelde ze de band terug onder de buitenband en bevestigde het ventiel. Zonder iets te zeggen pakte ze de plakspullen bij elkaar en liep weg.

‘Hé, je gulden,’ riep Jeske. Ze holde haar achterna en versperde haar de weg. ‘Ik heb nagedacht,’ zei ze, ‘ik snap gewoon niet dat je vader je broertje opstookt om van jou iets in te pikken.’

Dan niet, het ging dat kind niets aan.

‘Maar het geeft niet dat ik het niet snap,’ zei Jeske, ‘het is gewoon rot.’

Paula keek op, verward. Een warme golf trok naar haar wangen. ‘Hoe laat is het?’ vroeg ze nauwelijks hoorbaar.

‘Vijf voor twaalf. Zeg, zullen we nog even naar het landje?’

Paula verbleekte, zette het op een lopen.

‘Hé! Kom er dan woensdagmiddag naartoe,’ riep Jeske haar na.

Buiten adem hield ze stil net op het moment dat haar vader in de deur van het bankgebouw verscheen. Gauw propte ze het doosje met de plakspullen in haar jaszak. Ze vroeg zich af of ze nu een vriendin had.

Op woensdagmiddag ging haar moeder altijd twee uurtjes statten met een vriendin en ze nam Leo mee. Als Paula ervoor zorgde dat ze gestoft had, de was op de lijn had gehangen of één van haar andere taken klaar had voordat haar moeder terug was, dan zou niemand er iets van merken.

Jeske, die een partijtje voetbal met de jongens meespeelde, wenkte haar en ineens rende ook Paula over het grauwe zand,

fanatiek jagend op de bal. De jongens porden haar in de rug en traptten tegen haar schenen bij een robbertje pingelen. Het hoorde bij het spel. Het schoppen tegen de bal deed zeer aan haar tenen die alweer tot over de rand van haar sandalen gegroeid waren en dat rottige zand hoopte zich op onder de bal van haar voeten.

‘Doe de volgende keer dan gewone schoenen aan,’ zei Jeske.

Paula antwoordde niet. Ze schaamde zich dat ze die niet had. Met sandalen deed ze veel langer, een maatje te klein maakte niet zoveel uit. Bovendien sloeg haar vader ijzers onder de tenen en hakken zodat ze niet zo gauw sleten. Het geld groeide ze niet op de rug.

Voortaan bleef ze aan de kant en moedigde Jes met vuur aan. Elke dag herleefde ze de voorbije woensdag en keek ze uit naar de volgende. Jes en zij deden steeds dezelfde dingen en toch verliep het elke keer weer anders. Na de wedstrijd gingen ze ofwel schommelen ofwel naar de zolder.

Hoe zij samen de schommel konden opjagen, Jes staand, zij zittend tussen Jes’ voeten, hoger en hoger. De piepende stangen en de wind die haar vlechten los woei deden haar hart bonken. Ook in de ogen van Jes blonk de opwinding. ‘Jij bent tenminste geen schijtluis,’ had ze uitgeroepen.

Over de zolder deed Jeske geheimzinnig. ‘Aan niemand vertellen, nooit, zweer het,’ gebood ze.

Paula stak twee vingers op en ze beklommen de hoge stenen buitentrap die vlak langs de slaapkamer van Paula’s ouders omhoog liep en uitkwam op een portiek waar vier huisdeuren toegang gaven tot de etages. Jeske woonde met haar ouders op driehoog. Haar oudere zuster was getrouwd met een rijke Spanjaard en stuurde haar nu en dan geld toe. Ze slopen de drie trappen op naar de zolderetage. Uit een spleet in de planken vloer viste Jes een sleutel op. Ze stak hem in het slot van de laatste van de drie kamers. ‘Heb ik van mijn moeder gepikt en laten namaken bij de ijzerhandel,’ zei ze zachtjes grinnikend. ‘Schoenen uit en heel zacht praten, onze huiskamer is hier vlak onder.’ De deur piepte open. ‘Niet vergeten te oliën,’ mompelde ze.

Rechts tegen de muur stond een ijzeren ledikant met een dun matras, een paar oude dekens en talloze kussens. Onder het raampje zag Paula een houten keukenstoel met een groot gat in de rieten zitting. De rest van de ruimte werd aan het oog onttrokken door een kamerscherm. Een doodgewoon zolderkamertje. Waarom was dit verboden terrein?

‘Kijk.’ Jes liep om het kamerscherm heen. ‘Hier staan meubels van mijn oma die overleden is.’

Twee leunstoeltjes van donkerrood velours, een mahonie-houten salontafeltje en dito kleine secretaire – alles dik onder het stof – leken nieuw, de twee bruinleren koffers waren aan de hoeken versleten en ook de hutkoffer in de hoek tegen de muur zag er bereisd uit. Nieuwsgierig klikte Paula één van de koffers open.

‘Die zijn leeg,’ zei Jeske, ‘en de secretaire ook.’

‘En die hutkoffer?’ Een metalen band liep van achteren naar voren over de deksel en schoof over een stalen oog waar-doorheen een hangslot stak.

‘Er is geen sleutel van. Ik heb al een paar keer geprobeerd het met een priem open te krijgen. Hij zal wel leeg zijn, ik kan hem met gemak verschuiven. Mijn moeder is overdreven zuinig op die spullen. Ik mocht niet eens één van die stoeltjes op mijn kamer zetten, echt belachelijk. Achteraf kan het me niet schelen, ze zijn wel erg ouderwets. Kom...’ Ze schikte de kussens op het ledikant tegen de muur aan en klopte uitnodigend op het matras. ‘Hier kunnen geheimen worden verteld en bewaard onder het matras, zodat niemand ze kan vinden behalve wij tweeën.’ Jeske maakte een overdreven weids gebaar. ‘En nu jij.’

‘Wat?’

‘Een geheim vertellen, natuurlijk.’

‘Wat dan? Ik weet niets.’ Alles was geheim. Voor haar moeder en vooral voor haar vader. Meestal ook voor Lee, hij was er gewoon te klein voor en bovendien was hij een jongen. Ze was nog veel voorzichtiger geworden dan vroeger toen ze het kistje nog had als geheime bergplaats. Nu verborg ze de schriftjes onder het matras van haar opklapbed dat alleen

door haarzelf werd opgemaakt. Geheim waren bijvoorbeeld de wraakacties op de meiden op school nadat die hadden geprobeerd haar opgerolde vlechten los te trekken of wanneer ze haar kroontjespennen in de struiken hadden gegooid.

‘Nou, bijvoorbeeld waarom jij altijd achter je vader aan loopt.’

Nu hij zo hardop werd uitgesproken, schrok ze van de vraag die ze zichzelf al zo dikwijls had gesteld. Ze haalde de schouders op. ‘Kweet niet,’ zei ze.

‘Waarom doe je het dan?’

Dat gedram! ‘Nou, gewoon, als ik naar school ga, dan kom ik langs zijn kantoor.’

‘Je loopt áchter hem. Dat is niet normaal.’

‘Mijn vader heeft in het kamp gezeten.’ Zo, daar zou ze niet van terug hebben.

‘In Duitsland?’

‘Dat weet ik niet. In 1944 is hij bevrijd.’

‘Dat kan niet. Ik ben in vierenveertig geboren en toen was het nog dik oorlog. De Hongerwinter moest nog komen.’

‘Weet ik wel.’

‘Hoe oud ben jij eigenlijk?’

‘Bijna twaalf. Gaan we nog schommelen?’

‘Hm, over die keer dan, dat je tegen me opbotste.’

‘Wat is daarmee?’

‘Je zou toch een geheim vertellen,’ zei Jes. ‘Je liep toen te janken.’

Dat gedram van die griet. Het ging haar geen barst aan. Nooit vertelde Paula aan iemand wat ze voelde, behalve heel soms aan tante Stans. Jammer genoeg woonde die in Brabant en kwam zelden op bezoek. ‘Dat was niks bijzonders,’ zei ze toen maar.

‘Ik zweer dat ik het niet verder vertel.’ Jes likte aan twee vingers en stak ze omhoog.

Paula kreeg het warm. ‘Het was niks, iets kinderachtigs.’ Ze zweeg.

‘Ook goed,’ zei Jes, ‘Het hoeft niet, hoor. Ikzelf praat wel eens over iets vervelends, want dat lucht me op.’ Ze staarde

voor zich uit. ‘Je kunt toch net doen of het iemand anders is en niet jijzelf? Een persoon uit een verhaal of sprookje, er was eens een meisje...’

‘Bah, sprookjes lopen altijd goed af.’

‘Dat is zo. Nou ja, je kunt toch zelf bepalen of het slecht of goed afloopt?’

Paula voelde een flauwe glimlach opkomen. Aarzelend begon ze: ‘Er was een... een kistje... geen gewoon kistje... net zo mooi, nee mooier nog dan een koningstroon.’ Eindelijk borrelden de woorden op ten afscheid, maanden later, maar wat gaf het. Ze beschreef de heerlijke afzondering, de woede van haar vader toen hij haar geheime plek ontdekte, het leeghalen van het schuurtje, de bloedende duim, het ingepikte schrift. Het hobbelende groentekistje op de weggrijdende vuilniswaggen.

Jes had geluisterd zonder haar in de rede te vallen. Ook toen Paula uitverteld was, bleef ze zwijgen. Stofjes speelden stil in een straaltje zonlicht dat door het kleine raam naar binnen viel. Eindelijk schraapte Jeske haar keel. ‘Jij bent de enige,’ zei ze een beetje plechtig, ‘die hier mag komen als ik er zelf niet ben.’

Paula had een onverwachte prop weggeslikt, haar woorden waren op. Het was wel raar dat ze in plaats daarvan een hand uitstak, alsof ze Jeske officieel wilde bedanken. Die legde bij wijze van bezegeling van de belofte de hare daar weer bovenop. Grinnikend in zichzelf zag Paula een vleesbouwwerk voor zich en zij plaatste de andere hand, eveneens met de palm naar onderen, boven op die van Jes, die meteen haar tweede hand erop legde. Geen bouwstenen meer, wat nu?

Opeens draaide Jeske de handen berg ondersteboven. Wat zwaar op de enkele hand van Paula had gedrukt, vormde plotseling een stevige basis van drie handen. ‘De lucht in,’ zei Jeske en samen gooiden ze die ene hand omhoog als een veertje.

Leo had voor zijn zevende verjaardag een fiets gekregen. Samen met vader maakte hij tochtjes op zaterdag en zondag, en zodra het wat lichter werd ook doordeweeks na het eten. Dat

vond Leo lekker stoer. Toch wilde hij ook buitenspelen met de buurtkinderen die aan het knikkeren waren of aan het tolleren, rolschaatsen, hinkelen en kaatsballen. Dat had vader ten strengste verboden. In de tuin mochten Leo en zij gerust een hinkelbaantje krijten op de tegels, ze konden daar knikkeren of met tennisballen kegelen op het gras.

‘Meisjesgedoe,’ zei Lee. ‘Ik wil wel eens een keer mee voetballen op het landje. Mag het? Een keertje maar?’

‘Landje?’ Vader begon met zijn wimpers te knippen, hij liep rood aan en brulde opeens: ‘Geen sprake van.’

Paula was zich rot geschrokken. Nog nooit was hij op deze manier tegen Leo uitgevallen. Eigenlijk vond ze het niet eerlijk van zichzelf dat zij wel elke woensdag naar het landje ging en hij met moeder mee moest winkelen. Daarom zei ze: ‘Luister, Lee, als je doet wat ik zeg, zal ik ervoor zorgen dat je kunt gaan voetballen. Het moet natuurlijk diep geheim blijven. Je moet tegen moeder zeggen dat de meester je handschrift onleesbaar vindt en dat je op je vrije woensdagmiddag thuis moet oefenen.’

Moeder was erin getrapt. Ze leek opgelucht. Misschien wilde ze wel veel liever alleen met haar vriendin winkelen. Met een ‘Pas goed op Leo’ tegen Paula was ze weggefietsd.

Een kwartiertje later trok Paula het touwtje door de bussen naar buiten en holden ze er samen vandoor. Leo voegde zich bij een groepje jongens van zijn leeftijd. Even later danste hij over het zandveldje. Paula liep naar het gedeelte waar Jes en de grotere jongens hun partijtje speelden. Het spel zou zo wel afgelopen zijn. Ze drentelde wat heen en weer, schopte een steentje weg. Gelukkig had Jes niet doorgezaagd over de sandalen. Ze had nog wel als een soort troost gezegd dat het voor bijvoorbeeld trefbal of touwtjespringen niet uitmaakte wat je aan had. Ze wist natuurlijk niet dat Paula geen springtouw had. En op school werd ze nooit gevraagd mee te doen met *In spin, de bocht gaat in*.

Verlangend keek Paula toe vanaf een hoekje van de speelplaats. Twee meisjes draaiden ieder aan een uiteinde van een lang touw en de anderen vormden een rij. Plotseling zette de

eerste af. Het startsein. Achter elkaar sprongen ze over het touw heen, zwenkten bij het meisje dat het touw draaide en sprintten zonder af te remmen – *in spring* – weer terug, op die manier honderden achtjes vormend zonder het touw te raken, want dan was je af. De lekkere lange sliert slonk gestaag tot er nog één was overgebleven, de winnaar.

Trefbal was het enige spel waarvoor ze Paula vroegen, omdat het team met haar erin verzekerd was van de overwinning. Als geen ander kon zij een snoeiharde bal opvangen en hem nog harder terugwerpen naar een ongedekte plek in het veld van de tegenpartij. Soms speelde ze heel slecht, expres, uit wraak vanwege de boycot.

Dat pikten die grieten dan weer niet. ‘Paula is getikt, Paula is getikt,’ riepen ze en ze rukten haar vaal geworden jas van de kapstok en smeten hem in een plas op de speelplaats. Toen ze erop afrende, staken ze een been uit en viel Paula met een klap op de stoeptegels. Haar knie had geklopt en geschriemd, in haar maag gloeide een ballon op die haar luchtwegen leek af te sluiten. Blindelings en doof door het suizen in haar oren vloog ze op de troep af en mepte waar ze meppen kon.

Ze was naar huis gestuurd met een brief van hoofdzuster Christina voor haar ouders. Panisch vanwege haar onverwacht heftige aanval op die rotmeiden waar ze geen controle over had gehad, waar ze compleet door was meegesleept, had ze de brief geopend. ‘Mocht uw dochter nog eenmaal haar zelfbeheersing verliezen, dan wordt ze onmiddellijk van school gestuurd. Wil meneer of mevrouw deze brief ondertekenen dat ze hiervan hebben kennis genomen en deze met hun dochter mee teruggeven?’

Van school getrapt! Het duizelde haar even. Bijna gelijktijdig begonnen haar hersenen te werken. Ze kopieerde de handtekening van haar moeder onder aan de brief en overhandigde die met neergeslagen ogen aan de directrice met een fluisterend ‘Het spijt me, zuster.’

Voortaan probeerde ze zich niets van het gepest aan te trekken door te ontsnappen met de meeuwen die ze vanaf haar schoolbank zag zwieren. Maar toen haar tenen in de open

sandalen door die meiden geplet werden, sloegen de stoppen door en werd ze overvallen door een plotselinge drang te vernietigen. Ze kerfde haar nagels diep in de palmen van haar hand, zichzelf toeroepend: *Stop, stop, denk aan iets anders!* Jes verscheen in haar hoofd, gelukkig, wat zei ze? Haar oren suidsen te hard. *Ik stamp ze in mekaar, Jes, krengen zijn het, heksen, ik stamp... nee, Jes, wat? Er waren eens nare, gemene, er was eens... een... een... een stelletje... er was eens een stelletje etters – een stelletje scheldende schetters – maar zij, onmiskenbaar – versloeg onweerlegbaar – de kwellers met tellen en letters.*

De druk van haar nagels in de handpalm nam af. Het suizen trok weg, haar denken werd helder, ze kon zelfs al lachen om de woorden die spontaan waren opgerispt. Jammer dat ze die niet hardop durfde te zeggen; daarmee zou ze hen kunnen inpeperen dat zij met bijna alles de beste van de klas was. Konden die wichten dichtten? Kijk, het ging nog vanzelf ook. Konden zij op hun handen lopen? Gingen zij later bij het circus? Stinkend jaloers waren ze omdat zij als enige van hun klas volgend jaar op Franse les ging.

‘Uitslover!’ Schelden deed geen pijn.

Vanaf de rand van het voetbalveldje begon ze Jes aan te moedigen. ‘Ja, hou hem bij je, eromheen, nu dribbelen, dribbelen, ja, knal hem erin!’

Het fluitsignaal snerpte. Jes kwam niet meteen naar haar toe, ze bleef staan lachen met een of andere knul die aan haar paardenstaart begon te friemelen.

‘Jes!’.

Jes zwaaide terug, ze kwam er al aan: ‘Hé, waar was je vorige week?’

‘Ik... moest wat doen,’ zei Paula

Twee weken eerder waren Lee en zij allebei de tijd vergeten. Ze konden nog net voor moeder thuiskwam de schriften openslaan en een pen vastpakken. Hun in scène gezette ijver had geen argwaan gewekt. De opluchting was van korte duur. Vlak na het eten ontdekte vader dat geen van zijn vier paar schoenen gepoetst was, Paula’s vaste taak op de woensdag-

middag. Zijn gezicht was grauw geworden en zijn kaken bewogen, het leek of hij met de achterkant van zijn ogen naar binnen keek in zijn hersenpan.

Lee dook weg, maar vader had het natuurlijk op haar gemunt. Gedurende de hele week moest ze langer dan gewoonlijk, wel een uur lang, naast zijn stoel staan wachten terwijl hij overdreven traag zijn koffie dronk, en in plaats van één sigaret rookte hij er twee voor ze hem nogmaals mocht inschenken. Pas daarna kon ze vertrekken naar de achterkamer. Opgelucht had ze het gordijn en de schuifdeuren dichtgetrokken en haar opklapbed omlaaggehaald, onwetend dat het ergste nog moest komen.

Nadat ze de volgende ochtend de ontbijtboel had afgeruimd, had haar vader een eetkamerstoel van de tafel weggetrokken en was weer gaan zitten. Hij trok de pijpen van zijn pantalon iets op en maakte een bevelend gebaar.

Ze knielde voor hem neer met een zachte doek in de hand en begon zijn schoenen op te wrijven, starend naar het naakte, lichtbehaarde, witte vlees dat boven de sok uitstak. De miselijkheid ebde gedurende de dag niet weg, want hij had aangekondigd dat dit voortaan elke ochtend haar taak zou zijn.

Samen met Jes liep ze langs het veldje waar Leo aan de bal was.

‘Hup, Holland, hup,’ riep Paula. ‘Vergeet de tijd niet!’

‘Laten we naar de zolder gaan,’ zei Jes. ‘Ik moet eigenlijk nog wat doen voor mijn repetitie Duits morgen.’

‘Goed, dan ga ik verder met schrijfoefeningen.’ Ze had van Jes de hutkoffer mogen inrichten als haar plekje. Met wat kus-sens op de deksel bij wijze van matrasje en een paar andere in haar rug gepropt, had ze er een kleine sofa van gemaakt.

Jes verbrak de stilte. ‘Weet je...’ klonk haar stem.

Deze toon, wist Paula inmiddels, had een bepaalde betekenis. Ze hadden ontdekt dat ze het alle twee gemakkelijker vonden om moeilijke onderwerpen te bespreken met het kamerscherm tussen hen in.

‘Weet je, mijn vader is soms werkloos,’ zei Jes. ‘Nu ook

weer. Hij ligt de godganse dag lamlendig op de bank, slapend met een krant over zijn gezicht of starend naar het plafond.'

Paula zag haar eigen vader voor zich, recht als een plank die niet kon buigen of barsten.

'Gelukkig verdient mijn moeder bij met schoonmaken. Als het haar te veel wordt, dreigt ze dat ze geen aardappel meer voor hem zal koken zolang hij niet doorgaat met zoeken naar werk.'

'Wat rottig.'

'Ik geef je op een briefje,' fluisterde Jeske luider, 'als ik eenmaal ga verdienen als verpleegster dan hoeft mijn moeder zich niet meer uit te sloven voor andere mensen.'

'Nee,' beaamde Paula zachtjes. Zou zij nu van het schoenenpoetsen durven vertellen? Niet doen, Jeske zou ongelovig lachen en haar knettergek verklaren.

Een kussen vloog over het kamerscherm. 'Ga mee, schommelen.'

Paula keek op het horloge van Jes. 'Nee, ik moet terug.'

Achter elkaar slopen ze naar beneden. Zachtjes trok Jes de buitendeur in het portiek achter zich dicht. Het werd nu een lacherig wedstrijdje wie het eerst beneden was.

'Gewonnen!' Paula sprong van de laatste trede en viel bijna in de armen van haar moeder.

'Wat zullen we nou beleven!' riep die uit. 'Vooruit, naar binnen jij, je weet dat je vader verboden heeft dat je buiten rondzwerft.'

'Ik zwerf niet,' zei ze. 'Ik was bij mijn vriendin.' Uit haar ooghoek zag ze Jeske nonchalant wegwandelen.

'Je bedoelt toch niet dat buurmeisje?'

'Ze is mijn vriendin,' herhaalde Paula.

Haar moeder zweeg even. Ernstig zei ze: 'Het spijt me, Paula, zij is geen goede vriendin voor je. Ze is niet van het houtje.'

'Houtje?'

'Katholiek. Niet dat het geen braaf meisje is, maar zij en haar ouders hebben nu eenmaal een andere achtergrond.'

'Andere... wat? U praat toch ook wel eens met mevrouw Brugman?'

Haar moeder draaide zich om en hing haar jas op de kapstok. 'Praten kun je dat niet noemen. Ik geef haar de post die... soms bij ons verkeerd bezorgd wordt, dat is alles.'

'Belachelijk,' riep Paula. 'Vader is zelf niet eens katholiek en u bent nog wel met hem getrouwd.'

'Let op je woorden, kind. Dat is anders. Volwassenen zijn in staat een bewuste keuze te maken, hun opvattingen hoeven niet per se altijd dezelfde te zijn. Kinderen kunnen nog niet beoordelen wat goed is of niet.'

'Belachelijk,' riep Paula weer.

'En daarbij komt dat de vader van dat meisje geen werk heeft. Dat kan hij misschien niet helpen, maar het is geen gewone situatie.'

'Hij is aardig.'

'Bovendien is ze veel te oud voor je. Ze is al ontwikkeld...' Haar moeder pakte beide panden van haar vest en trok ze over haar boezem naar elkaar toe. 'Ik zal haar moeder zeggen dat je vader en ik de vriendschap verbieden en ook waarom we dat doen. Zij zal het roerend met me eens zijn. Zoek een vriendin op school die ook qua leeftijd bij je past. Kom, aan de slag nu, ik heb je nodig aan de naaimachine.'

Even later draaide Paula het wiel, zodat haar moeder de handen vrij had om de stof onder de stampende naald door te duwen. Met felle bewegingen joeg ze de snelheid steeds hoger op. 'Nee,' riep ze, 'ik wil geen andere vriendin!'

'Stop het wiel, stop.' Haar moeder perste haar lippen op elkaar. Ze voelde geagiteerd aan het haar dat in een Grace Kellyrol op haar achterhoofd was opgestoken. 'Dan zal ik er met vader over spreken. Eigenlijk moet ik dat sowieso doen, hij moet weten met wie jij en Leo omgaan.'

Paula trok wit weg. 'Hij is zelf niet eens katholiek.'

'Hij heeft je verboden om buiten te spelen en hij zal een vriendschap met een ouder meisje zeker afkeuren. Vanavond zal ik er met hem...'

'Nee, alstublieft, dat hoeft niet, ik zal een andere vriendin zoeken.'

'Goed zo, ga nu eerst thee zetten en dan kun je vader van

kantoor gaan halen. Als je huiswerk af is, valt er nog voldoende te verstellen.'

Gewoonlijk vond ze het een opluchting dat ze zich kon terugtrekken na de afwas en nadat ze de koffie had binnengebracht. Ze had een vast ritueel. Eerst klapte ze haar bed uit en legde een zaklantaarn klaar onder het kussen. Het gewone licht moest om half negen uit zijn. Daarna schoof ze de tussendeuren behoedzaam op een kier om te kunnen horen wat zich in huis afspeelde. Hoe anders kwam ze te weten wat ze over haar bekokstoofden?

In stilte werkte ze een reeks turnoefeningen af. De spagaat, de handstand, op de handen rondjes lopen om de tafel, achterover doorslaan tot een boogbruggetje, voor alle spieren had ze wel een paar goede oefeningen verzonnen. Over zes jaar zou ze zo krachtig en lenig moeten zijn dat ze zich als acrobate kon aanmelden bij het circus. Concentratie en een gecontroleerde ademhaling zouden de basis vormen van haar succes.

Wanneer het in de zomer langer licht bleef, maakte ze haar huiswerk af, oefende haar handschrift of ging wat verstellen. 's Winters ging ze bij het licht van de zaklantaarn onder de dekens liggen lezen. Als ze in slaap dreigde te vallen, stond ze op en sloop naar de schuifdeuren. Bij de kier bleef ze liggen op het koude zeil om zo lang mogelijk wakker te blijven. Elk woord dat ze opving kon van belang zijn.

Haar ouders zeiden nooit zoveel tegen elkaar, ze luisterden naar de radio. Van jengelende violen en stemmen met gillend hoge trillers werd Paula kierewiet. Ook operetmuziek en *Koek en ei* vond ze niks, *Paul Vlaanderen* wel, dat was een echt verhaal en nog spannend ook. Als ze begon te gapen en te knikkebollen, stond ze op en drentelde ze wat heen en weer. Soms viel ze toch in slaap en werd ze verkleumd wakker op de vloer. Nooit vergat ze de deuren weer te sluiten.

Vandaag sloeg ze alle oefeningen over. Ze liet de gordijnen aan de tuinkant open, het lange zomerlicht zou haar wakker houden, hoewel dat vanavond overbodig was. Haar gespannen zenuwen hielden de zintuigen op scherp. Ze legde haar hoofdkussen bij de spleet en ging met haar rug op het zeil lig-

gen, een oor dicht tegen de kier. Zou haar moeder haar verlinken? Ze huiverde.

Half elf, de radio verstomde, een krant ritselde, een lepeltje rinkelde in een kopje. Bedtijd. Geruisloos schoof ze de deuren tegen elkaar aan.

3

De stalker

Paula rolt de kar met koffie, thee en frisdranken naar de afdeling. Ze passeert een zaal waarvan de deuren wijd openstaan. Dertig bedden zijn aan weerszijden van een looppad in twee rijen van vijftien opgesteld, met de voeteneinden naar elkaar toe. De patiënten zijn hier ter observatie opgenomen, ze hoeven nog niet het ergste te vrezen, hier heerst nog de hoop. Opmerkingen vliegen lacherig heen en weer tussen de bedden; volwassen mannen zijn weer schooljongens geworden die een beetje zitten te keten om de angst voor een uitslag te camoufleren.

Ze ziet de man die vanmorgen een maagonderzoek moest ondergaan met gesloten ogen tegen de witte kussens liggen. Stil, het gezicht vreemd vlekkerig, voor het onderzoek nog vol bravoure: ‘Zeg zuster, waar blijven nou mijn eieren met spek?’

In het begin voelde ze zich weinig op haar gemak, ze was wantrouwend als de ambulante patiënten om haar kar heen kwamen staan of haar plaagden wanneer ze de maaltijden rondbracht: ‘Straks samen een diner voor twee, glaasje wijn en daarna...?’ ‘Dat kun je wel vergeten, man, ze gaat met mij uit dansen, vanavond.’

Nu, een half jaar later, lacht ze hartelijk met de mannen mee, al lukt het haar nog altijd niet met een kwinkslag te reageren.

Bij haar eerste baan, in het andere paviljoen, was er geen enkel contact met patiënten. Op voorspraak van Jes had ze er

meteen aan de slag gekund als schoonmaakster. In jubelstemming had ze van haar eerste salaris een jas gekocht, een donkerblauwe wijdvallende mantel van soepel kamgaren, een paar leren pumps en een spijkerbroek. Een fiets met een wat roestige ketting en versleten buitenband had ze voor een prik-
kie op het Waterlooplein mogen meenemen.

Anderhalf jaar lang had ze met een permanent geluksgevoel vloeren, wastafels, douches en urinalen gesopt. Alleen wanneer ze op de trappen bezig was en er een horde benen en wapperende witte jassen rakelings langs haar heen scheerden waarbij de snellende voeten soms tegen de volle emmer aanstootten, schrompelde ze ineen of kreeg juist de impuls de dweil tot een strakke, stevige knots te draaien.

Later in de kroeg herkenden de studentjes haar niet in haar felroze mohair truitje en strakke spijkerbroek. Ze zat er op een barkruk aan het uiteinde van de toog, vanwaar ze goed zicht had op de deur. Ze nipte van het bier, sloeg haar ene been over het andere en richtte opgetogen haar blik op de nieuwe pump met naaldhak. De haantjes schudden hun verenpracht en boden haar een pilsje aan dat ze gespeeld onverschillig aannam. Ze luisterde naar hun verhalen en ze merkten niet eens dat ze zelf weinig of niets zei.

Ze duwt de kar voorbij de zaal, hoort nog net een klagerig: 'Hé zuster, kwel me niet langer, ik smacht naar koffie met cognac.'

Glimlachend opent ze de deur van de eenpersoonskamer waar ze vandaag haar ronde wil beginnen. Hier ligt iemand die er ernstig aan toe lijkt te zijn. Hij hoort eigenlijk op een andere afdeling thuis, maar daar is momenteel een beddentekort.

Vanuit de deuropening ziet ze een dokter naast het bed zitten, de witte jas hangt nonchalant open. Meestal staat de behandelend arts bij het voeteneind met een groep studenten om zich heen uitleg te geven aan de hand van de status van het geval. Deze arts buigt zich naar de patiënt toe, neemt de pols op. Vreemd, hij houdt de hand in de zijne omklemd. Met de andere strijkt hij een lok haar naar achteren. Hij kijkt op. 'Thee, graag,' zegt hij. 'En zuster, ik wil u iets vragen.' Hij

wendt zich naar de patiënt die zijn ogen gesloten houdt. De doorzichtige, vaalbruine huid trekt strak om de hoge jukbeenderen.

De oude man mompelt iets onverstaanbaars.

De arts buigt zich verder naar hem toe. ‘Nee,’ zegt hij dan, ‘je moet nog wachten op de radioloog.’ Met een boze trek op zijn gezicht keert hij zich naar Paula. ‘Er is een wachtlijst van drie dagen. Beschouwen de heren doktoren het hier soms als een vakantieoord?’ Hij buigt zich weer over de patiënt, tot dicht bij het oor. ‘Ik ga erachterheen, ik beloof het je, ik haal je hier uit.’ Voorzichtig legt hij de fragiele hand op de deken terug, kromt de zijne er even overheen en staat dan met kennelijke tegenzin op. ‘Nu moet ik er echt vandoor, pap.’

Zijn vader!

Hij wenkt haar en loopt de gang op. ‘Ze laten hem creperen hier.’ De bruine ogen fonkelen. ‘Op de andere afdeling werd hij zelfs vergeten. Als je alleen ligt, zien ze je gewoon over het hoofd.’ Zijn gezichtsuitdrukking verzacht. ‘Mijn vader wil graag thee. Zou je hem willen helpen met drinken?’ Hij kijkt haar aan. ‘Alsjeblieft? En ook met eten? Uit zichzelf doet hij het niet. Ik weet dat jullie het druk hebben...’

Ze knikt toestemmend.

‘Ik waardeer het, echt.’ Gehaast verdwijnt hij door een klapdeur.

Paula zet een kopje thee op het nachtkastje bij het bed en kijkt even op de status. ‘Meneer Bonnard, ik kom u straks helpen met uw thee als die wat afgekoeld is.’

De patiënt reageert niet, ligt roerloos onder het dek dat nauwelijks opbolt. Wat zou hem mankeren? Radiologie. Klonk niet best.

Na haar dienst gaat ze zoals gewoonlijk niet rechtstreeks naar huis. Soms blijft ze op de afdeling en zoekt een rustig hoekje in de koffiekamer om te studeren, soms zoekt ze een plaatsje tussen de andere studenten in de universiteitsbibliotheek, soms duikt ze een bioscoop in. Steevast haalt ze een afzakkertje in haar stamkroeg op het Plein.

Pas tegen twaalfen durft ze naar huis.

Aanvankelijk had Jeske met haar mee gedacht toen Paula krap twee jaar geleden haar heil bij haar had gezocht. Ze drong er zelfs op aan dat Paula zich zou laten kortwieken, opdat ze niet herkend zou worden. Dit laatste betwijfelde Paula zeer. Het effect van gemillimeterd haar zou niet veel anders zijn dan het kapsel dat ze haar hele leven had gedragen: strak weggetrokken vlechten, half over de oren opgerold. Het los laten hangen was helemaal geen optie. Hij zou Paula al op kilometers afstand herkennen, hoewel hij haar slechts één keer had betrap met de losse, wilde krullenbos. Ze bond het haar in een staart in de nek en liet zich geruststellen door Jeskes argument dat ze onvindbaar was in een wereldstad als Amsterdam.

De schok was des te groter geweest toen ze vanaf drie hoog vanuit de huiskamer bij Jes en Ger de straat in keek, pal in het omhoog gerichte gezicht dat haar nog steeds achtervolgde in haar dromen. Zijn donkere blik schoot omhoog, zoog zich aan haar vast.

Ze verstijfde, slaakte een kreet. Hij had haar getraceerd! Hoe was dat mogelijk? Had hij Jeskes moeder hierheen gevolgd? Wie weet hoe vaak hij al vanuit de schaduw van een portiek aan de overkant het huis had geobserveerd en gewacht, gewacht met het geduld en de vasthoudendheid van een jager die zijn prooi van verre ruikt.

Met kloppend hart was ze teruggedeinsd. Straks zou hij haar achterna gaan naar haar souterrain. Daar zou hij postvatten. Elke dag opnieuw.

‘Waarom zou hij dat doen?’ had Jes ongelovig gevraagd, terwijl Ger naar beneden was gestormd met een dreigement op de lippen. De man was al op zijn fiets gesprongen, de lange geruite das wapperend achter zich aan.

Paula was ervan overtuigd dat hij het niet had kunnen verkroppen dat ze bijna vlak onder zijn ogen was verdwenen, het zou hem hebben doen sidderen van razernij. ‘Hij zal me mee terugnemen,’ zei ze.

‘Hoe dan? Hij zal je heus niet aan je haren terugsluren naar zijn hol,’ had Jes lachend gezegd.

Dat hij haar alleen al door zijn starende ogen in zijn greep kon houden en lamleggen, durfde ze niet te bekennen. ‘Met behulp van de politie,’ zei ze. ‘Ik ben nog minderjarig.’

Sindsdien verliet ze voor zeven uur ’s ochtends haar souter-rain en keerde er pas na twaalfen terug, een marge inbouw-wend van anderhalf uur, gerekend vanaf half elf, het tijdstip waarop hij altijd naar bed ging. Bijna altijd.

Tijdens haar zwerftochten door de stad bleef ze op haar hoede, haar ogen dwalend van links naar rechts, spiedend tussen de haar tegemoetkomende gezichten naar dat ene over-bekende, in een winkel, op een terras of op de markt, voort-durend alert op zware wenkbrauwen boven een donkere blik.

Zodra ze in de verte een glimp van een korte, rechte gestalte zag opdoemen, sloeg ze een zijstraat in of maakte rechtsom-keert. Eenmaal liet ze zich verleiden de route af te snijden door het Vondelpark. Ze meende het fonteintje te herkennen waar ze in een vorig leven haar bespatte wangen had schoongewas-sen. Ze vluchtte weg. In dit niemandsland tussen wat was en wat is, had ze niets te zoeken. Ze kocht een stratenplan waarop ze haar oude buurt rood omcirkelde.

Het liefst draaide ze mee in het weekend- en avondrooster zodat ze doordeweeks, als hij opgeborgen was op kantoor, betrekkelijk veilig door de stad kon struinen die zich geleide-lijk aan haar openbaarde. De grachten, steegjes en talloze bruggen herinnerden haar aan haar vorige zwerftocht. Hoe anders dwaalde ze nu door de stad, hoewel nog steeds onver-minderd op haar hoede.

Ze leerde over de architectuur van de Amsterdamse School, de trapgevels, klokgevels, de pakhuizen, de hofjes. Ze nam de pont over het IJ, liep en liep, volgde urenlang het schutten van de schepen in de grote sluis. Ze struinde boekwinkels af zon-der iets te kopen of verslond het ene boek na het andere in de openbare bibliotheek. Vaak dook ze een bioscoop in en eens was ze gewoon met een stroom bezoekers mee een concertzaal binnengedrongen waar ze met tranen in de ogen de gefotogra-feerde instrumenten uit het leerboek tot leven had horen komen. Ze vergaapte zich aan mysterieuze affiches in de vitri-